

Smaastrykker.

I.

Brefvexling mellan Peder Winstrup og Zacharias Kling.

Af Otto Ahnfeldt.

I Ny kirkehist. Saml. I, s. 132 ff., redogöres för den svenske fältsuperintendenten Zacharias Klings interimistiska verksamhet såsom af Carl X Gustaf förordnad biskop i Sjælland. Det bref, i hvilket han underrättar prosten i Roskilde och genom honom stiftets öfrige prostar om den af hans konung åt honom anförtrodda tillsynen öfver stiftet, är dateradt den 22. Aug. 1659. Samma år på våren har mellan honom och biskop Peder Winstrup i Lund embetsskrifvelser vexlats beträffande ett äktenskapsmål. Kopior af dessa finnas i Winstrups Kopiebok¹⁾.

För elfva år sedan hade en pastor Andreas Nicolai genom af Roskilde Domkapitel fälld dom blifvit skild från sin hustru Ingeborg på grund af orsaker, hvilka ej på annat sätt i skrifvelsen angifvas, än att hustrun betecknas såsom den skyldiga parten. Nu hade slottsprestan på Kroneborg, Severinus Severini, med stor ifver hos Kling anhållit om tillstånd att ingå äktenskap med fränskilda maken Ingeborg. Kling anser det alltför rigoröst att vägra

¹⁾ Copie Book i Sahl. hr. Biskopens Winstrupij tijd, Ao. 1653, aut circiter, författat. (Se Kirkehist. Saml. 4. R. V, s. 614).

detta, då enligt intyg af trovärdiga personer Ingeborg efter skilsmässan fört ett bättre lefverne. Med det snaraste begär han att häröfver erhålla Peder Winstrups utlåtande, liksom han ock anhåller om tillstånd för antingen herr Johannes i Björnekulla¹⁾ eller herr Nicolaus i Gråmanstorp²⁾ att viga de ifrågavarande kontrahenterna. I ett postscriptum gör han en mycket höflig ursäkt för att han på sin genomresa genom Lund ej besökt hans Högvärdighet biskopen.

Winstrups svar är mycket omständligt, i formen smidigt, men det skiner tydligt nog igenom, att den lärde och myndige Skånebiskopen anser den svenske fältprelatten förtjänt af en liten lexa, därför att han behandlat saken alltför summariskt. Efter att ha förutskickat en lärd redogörelse för kyrkofäders och kyrkorättslärares ställning till frågan, hänvisar han till de danska äktenskapslagarne, om hvilka han med eftertryck framhåller, att de icke voro af Carl Gustaf upphäfda. Enligt dessa medgafs den skyldiga parten tre år efter skilsmässan nytt äktenskap, om kongl. Maj. därtill lämnade tillåtelse. Han tviflar ej på, att dr. Kling skulle af sin konung kunna utverka sådant tillstånd. Han medsänder därför en skrifvelse med befallning för herr Johannes i Björnekulla att, sedan han erhållit skriftligt intyg om konungens bifall, viga herr Severinus och frånskilda hustrun Ingeborg. Klings den 26. Mars daterade bref har han, efter dennes uttryckliga önskan om svar med det snaraste, samma dag han erhållit det, d. v. s. den 1. April, besvarat.

Det lider intet tvifvel, att ifrågavarande Sören Sörensen (Severinus Severini) blifvit af Kling tillsatt såsom slottsprest, sedan Stemann, för att ej svika sin trohetsplikt mot Konung Fredrik, lemnat Helsingör (jfr. Moller, Cimbr. lit. II, 866 f.,

¹⁾ Jens Johanssön Billing ordinerades den 30. Juni 1658 af Winstrup till pastor i Björnekulla i Södra Åsbo härad.

²⁾ Niels Jacobsen Sandby blef pastor i Gråmanstorp i Norra Åsbo härad 1645, dog 25. Januari 1685.

och Wiberg, Bidrag til en alm. dansk Præstehistorie I, 590)¹⁾. Då Stemann år 1660 återkom, sedan svenskarne utrymt Kroneborg, har tydligtvis herr Sören måst vika. Hvar han sedan hamnat, vet jag ej. I förteckning öfver skånska prester finns han veterligen icke.

De bägge skrivelserna, Klings och Winstrups, meddelar jag här, endast med ändring af den ordning, i hvilken de förekomma i Kopieboken, där Winstrups svar står först.

Zacharias Klings skrifvelse.

Reverendissime Dn. Episcopo, amice et in Christo Frater desideratissime.

Qvibus de causis, ante annos undecim, vinculum matrimoniale inter Pastorem Dn. Andr. Nic. ejusque conjugem Ingeburgam consistorialiter solutum sit, ex hac sententiæ copia facile liqveth, qvam cum R^{da} tua Dign^{te} amice et officiose propterea communico, qvia Minister hujus arcis, Severinus Severinij, veniam et consensum meum unice petit, ut relictam istam uxorem ducere possit, qvemadmodum ab ejus petitoriis simul constat. Qvamvis autem novo conjugio indigna merito censetur, qvæ ordinationem divinam tam turpiter violaverat, attamen partj reæ novarum nuptiarum potestatem absolute et simpliciter denegare strictj nimis et rigidj juris est, præsertim cum tot annorum spatio veræ poenitentiae verissima accedant testimonia, ejusmodj a viris fide dignis habet mulier Ingeburg. De hoc casu judicium tuum gravissimum, Venerandissime in Christo frater, quantocyus expeto, utpote cum pace et indulgentia R^{ndæ} tuæ Dign^{tis} horum pastorum unus, vel Dn. Joannes in Biornekul, vel Dn. Nicolaus in Gramestrup, ad humillimum contrahentium votum sacerdotalj benedictione eos copulare permittatur. In Christo Jesu optime et diutissime sospes vale!

Croneburgj VII Cal. April. A^o MDCLIX.

R^{da} Dign^{ti} tuæ
amore, honore et officiis
obligatissimus
Zach. Klingius.

¹⁾ Äfven sognepræst i Helsingör och prost öfver »Croeneborgs lähn och probsterij» har Kling tillsatt. Se stadfästelsebrevet den 14. Dec. 1659 för Henrik Henriksen Giske i Aarsberetn. fra det kong. Geheimearchiv IV, Tillæg s. 27 f.

P. S.

Exprimere non possum, Desideratissime in Christo frater, quam libenter R^{dam} T. dig^{tem} præsens salutassem, quando non ita pridem Lundiam vestram pertransivi, sed festinatio illustrissimi Regni Marischallj, quem tunc comitabar, tanta fuit, ut mej ipsius meique summi desiderii vix compos esse potuerim. Iterum atque iterum felix vale!

Peder Winstrups svar.

I. N. J. S. Plurimum venerabilis et clarissime vir, Dn. Dr. Zacharia Klingj, Amice honoratissime et Frater in Christo conjunctissime. De casu matrimoniali, quem ad me devolvere non detrectabas, controversiæ serram ducunt Theologj. Prisci, qvod nostj, Patres, præsertim Hieronymus, Origines et Ambrosius, partj tam innocentj quam nocuæ, post legitimum divortium, secundas nuptias vetitas volunt. Adstipulantur Canonistæ, Concil. Trident., Bellarminus, Gregorius de Valent., Pererius et Pontificij alij. Non nescis ad partes vocari ab ipsis dicta sacra, qvantumvis ἀποσδιόρυσσα, utpote de obligatione uxoris, qvamdiu vir ejus vivit, 1 Cor. VII v. 10, 39, de muliere devincta viro, qvamdiu superstes est, Rom. VII v. 2, 3, de individuo nexu conjugum, Matth XIX, 8. Qvin imo qvidam nostræ Religionis Hyperaspistæ, ut Graverus, Meisnerus et plures, partj nocuæ seu adulterii convictæ non concedunt, etiam divortio legitime facto, inprimis superstite adhuc conjugæ, ad secunda vota transire, qvia adulterium capitale est ex præscripto Legis divinæ Levit. XX v. 10. Enimvero si adulteræ non licet vivere, multo minus nubere per novas nuptias. Fas esse autumant, ut Magistratus suum faciat officium et rigorem in adulteros adulterisque exerat, juxta statutum ipsius Dej rotundum et absolutum, immo per oeconomiam N. T. neutiqvam abrogatum. Sic enim rariora forent adulteria. Verum enimvero, qvum Magistratus Politicj indultu hodie adulteria non capitalj noxa plectantur, consulendum utique est conscientijs. Nam satius est parti nocuæ, post legitimum divortium, etiam superstite conjugæ, secunda vota concedere, quam perpetuæ ustionj et jugibus tentationum flammis eam relinqvere, in dispendium non duntaxat honestatis, sed æternæ

quoque salutis. Qvin et patriis legibus, qvoad immotæ per-
 sent, pretium non statuere, audacia est periculosæ aleæ plena.
 Per Danica autem statuta, qvibus in hac provincia nondum
 lituram induxit Rex noster Augustissimus et Serenissimus,
 licet adulteræ, a marito innocente per divortium avulsæ, eti-
 amsj ille sit superstes, post integrum triennium a divortio
 caste et honeste exactum, *δευτερογαμειν*, sed non nisi dispen-
 sante ac indulgente ipso Magistratu summo. Itaque recte
 censes, Frater exoptatissime, secunda vota concedenda esse
 foeminæ in literis tuis nominatæ, cujus consortium matrimoniale
 efflictim ambit urgetque Minister ille Regius Arcis Cronoburgicæ,
 Severinus Severinj, postqvam illam a junctura prioris maritj
 avulserat sententia Capitulj Roëschildensis, illaque plusculos
 post factum divortium annos melioris frugis vitam transegerat,
 id qvod literæ tuæ viros fide dignos luculenta scriptione testarj
 testantur. Nullus ambigo, qvin Tu clementissimam Regiæ Maje-
 statis permissionem ad tenorem legum nostrarum matrimoni-
 alium aut impetraveris aut, prout facile potes, impetrare velis.
 Literis, qvas hisce adjunxj, impero Dn. Joannj, Paroeciæ Biorne-
 kullensis Pastorj, ut virum et foeminam, literis tuis commen-
 dados, matrimonialj copula jungat, ubj tuam de annuente Regiæ
 Majestatis voluntate scriptam testificationem viderit. Isthæc
 ex dictamine tenuis scientiæ sed teneræ conscientiæ, inter
 concatenatas alias occupationes, ad literas tuas, hodie redditas,
 sine mora respondere voluj, cum ut petitioni tuæ, qva cunc-
 tatio omnis præciditur, tum ut optatæ rescribendj occasioni,
 modo oblatæ, velificarer. Vultus tuj usura vivaque *συζητησει*
 tua non minus Ego, qvam Tu mea, fruisçi expeto. Vale et
 Ecclesiæ bono perenna. Dabam cursim. Lund. Cal. April.
 A° MDCLIX.

T. addictissimus

P. W. D.